

הנמנע מנישואין מפני גאוותו

"ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש, וישימו עליה קטורת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם, וימותו לפני ה'" (ויקרא י', א'–ב').

לכאורה פשוטה היא הסיבה מפני מה פגע בהם אש ה'. ובכל זאת מצאנו פלא שחז"ל עיינו ומצאו שבעה טעמים נוספים ושונים מפני מה מתו. כיון שהתורה כבר פירשה דבריה, מפני מה לחפש טעמים נוספים? הבה ונרשום את שבעה הטעמים:

[א] אמרו במדרש: "שחצים [שחצנים] היו. הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתנות להם [הכוונה גם לנשים שמעולם לא נישאו, אבל חיכו להצעת נישואין]. מה היו אומרים? אחי אבינו מלך [כלומר משה אחי אהרן הוא מלך]. אחי אמנו נשיא [הוא נחשון בן עמינדב, נשיא שבט יהודה]. אבינו [אהרן] כהן גדול. ואנו [עצמנו] שני סגני כהונה. אי זו אשה הוגנת לנו?" (ויקרא רבה כ', י'). כאן אנו רואים כי היו מקולקלים בגאווה ושחץ. מפני שאדם השייך למשפחה מיוחסת, לפעמים הוא מזלזל בכל הצעת שידוך שמציעים לו.

[ב] ובתרגום יונתן (שמות כ"ד, י"א) כתוב עליהם כי היו בחורים יפים. לכאורה, גם זה מצטרף לפגם גאוה הנ"ל, הנמצא אצל בחורים יפים.

[ג] אבל בגמרא דברו דברים יותר גלויים. "וכבר היו משה ואהרן מהלכים בדרך, ונדב ואביהוא מהלכים אחריהם, וכל ישראל אחריהם. אמר לו נדב לאביהוא 'אימתי ימותו שני זקנים הללו, ואני ואתה ננהיג את הדור'. אמר להם הקב"ה, הנראה מי קובר את מי?" (סנהדרין נב ע"א). וחייבים לבאר כי כאן גם אביהוא אשם, למרות שלא דיבר דברים מחוצפים הנ"ל, מפני שלא מיחה בנדב. ושתיקה כהודאה. והרי יש כאן גאוה נוראה.

[ד] גאוה קשה זו נמצאת אצלם עוד מיום מתן תורה, כי ללא מורך לב הביטו בשכינה שהתגלתה, ללא ענווה והשפלת ראש. לא נהגו כמו משה רבנו: "ויסתר משה פניו, כי ירא מהביט אל האלהים" (שמות ג', ו'). כך אמרו במדרש (ויקרא רבה כ', י') "מהר סיני נטלו גזר דינם למיתה. 'ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו' (שמות כ"ד, י"א). זנו עיניהם מן השכינה, כאדם שמביט בחברו מתוך מאכל ומשתה". כלומר אף מול הקב"ה לא נהגו בענווה.

[ה] "לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה" (עירובין סג ע"א). כלומר כשהחליטו להביא אש אל הקודש ולא נמלכו במשה, לא התייעצו איתו לפני פעולה זו, הוכיחו שהם בעלי גאוה. וכך הנימוק במדרש ספרא (שמיני, א'): "אמר לו נדב לאביהו, וכי יש לך אדם שמבשל תבשיל בלא אש? מיד נטלו אש זרה והכניסוה". במלה "מיד" יש כל הסוד. לא המתינו כדי לשאול פי הגדולים מהם.

[ו] ולא די בזה, אלא אף לא נטלו עיצה זה מזה, איש ברעהו. האחד עשה והשני חיקה מעשיו, כדכתיב "איש מחתתו", ולא כתוב שפעלו בצוותא. הרי שהשתררו גם איש על אחיו ולא נהגו הכנעה להתייעץ זה מזה. אבל אצל משה ואהרן מצאנו "חולקין כבוד זה לזה, ואומרים זה לזה 'למדני'. והדיבור יוצא מבין שניהם כאילו שניהם מדברים" (רש"י לשמות י"ב, ג' בשם מכילתא).

[ז] עוד הוסיפו חז"ל אשמה כי מתו "על ידי שלא היו להם בנים, וכתוב בו מיתה" (ויקרא רבה, כ', סוף ט'). מניין דרשו זאת? מהפסוק: "וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם אש זרה לפני ה' במדבר סיני, ובנים לא היו להם" (במדבר ג', ד'). משום מה לספר שלא היו להם בנים? אלא היא היא הסיבה למיתתם. ולמה? כי אמרו חז"ל "שבעה מנודין לשמים ואלו הן: יהודי שאין לו אשה, ושיש לו אשה ואין לו בנים וכו' (פסחים ק"ג ע"ב). וביארו שם התוספות שזה דווקא על ידי פשיעתו שאינו מתעסק בפרו ורבו. אבל אם הוא אנוס, שאשתו אינה יולדת, איננו בכלל זה. ומזה ברור כי גם המשתהה מלשאת אשה (ואפילו אם לאחר זמן רב הוא נושא אשה, אבל עבר גיל הפוריות), הוא גם אשם ומנודה. וכל זה בא מהגאווה. ואין סעיף זה נכלל בסעיף ראשון הנ"ל, כי שם מדובר על המחוסר אשה, וכאן מדובר על המחוסר צאצאים.

דרך התורה היא כי כאשר רואים דעות שונות בחז"ל, אין אומרים כי הם כולם בספק מה היא הסיבה האמיתית, אלא משתדלים אנו לבאר כי כולם צודקים, אלא שמדברים בבחינות שונות של אותו הענין. כמה מאושרים אנו כי לענייננו כל שבעה הטעמים נכללים הם בטעם בסיסי אחד. מרוב ששפר עליהם מצבם של שני הבחורים יפים ומכובדים הללו, התגאו לא פעם ולא פעמיים. ואפשר לומר כי זאת היא עצמה "אש זרה" שהקריבו לפני ה'. כי הבא לפני הקדושה העליונה חייב להרגיש שפלות, חייב להרגיש התבטלות.

מובא בתחילת פרשתנו (ויקרא ט', ז') כי כאשר משה אמר לאהרן "קרב אל המזבח ועשה את חטאתך" יש כאן קושי של מילים מיותרות. די שיאמר לו "עשה את חטאתך". משום מה לייצע לו "קרב אל המזבח"? עונה רש"י בשם התוספתא: "שהיה אהרן בוש וירא (י' מנוקדת קמץ) לגשת. אמר לו משה, למה אתה בוש? לכך נבחרת!". אמר אחד ממפרשי רש"י: דוקא משום ביישנותך, לכן נבחרת! אילו היית נגש בזחיות הדעת, היית מוכיח בכך שאינך ראוי להיות כהן גדול. אבל הססנותך מוכיחה עליך כי ראוי אתה לאצטלה זו!

כמה יפה הוא סוף עניין פרשת נדב ואביהוא. מבואר בהמשך כי אלעזר ואיתמר, אחיהם של נדב ואביהוא, למרות שהיו אבלים נצטוו להקריב קרבן ראש חודש. אבל כיון שהיו אבלים, שרפו מה שנשאר מהקרבן ולא אכלו ממנו. קצף עליהם משה (ויקרא י', ט"ז), כי חשב עליהם שמפני הזנחתם נפסל הקרבן ולכן שרפוהו (עיין רש"י לפסוק י"ז). עד שבא אהרן ונימק לו למשה את הטעם האמיתי והנכון, כי הם היו אבלים ואסורים באכילת הקרבן. אלעזר ואיתמר עצמם לא ענו לו למשה, למרות שידעו נימוק ההלכתי, כי נהגו ענווה לא לדבר לפני אביהם וגם לא לבטל דברי משה. וכאשר משה שמע

נימוק נכון מדוע הם לא אכלו מהקרבן, ורק מפני קצפו וכעסו נעלמה ממנו הלכה, נהג משה ענווה גדולה. הוא הודה ששכח את ההלכה.

מפרש רש"י (פסוק כ') "הודה ולא בוש, לומר לא שמעתי". זאת אומרת כאשר אדם כלל לא שמע מעולם את ההלכה הזאת, יש לו התנצלות. אבל אם כן שמע, אלא ששכח, יש לו יותר בושה ואין התנצלות. ועל זה מפני ענוותנותו הודה משה: "שמעתי ושכחתי". ותרגום יונתן (פסוק כ') מפליא לבאר ענוותנותו של משה. לא די שהודה לאהרן ולבניו, אלא משה שלח כרוז בכל מחנה ישראל, שטח של י"ב מיל על י"ב מיל, שכל אחד בישראל ידע כי משה טעה (מתוך שקצף וכעס). והוסיף שם "תרגום ירושלמי" שעל השפלה עצמית זו קיבל משה שכר רב ("וייטב בעיניו"). והוסיף מורי הרב שמואל דביר, כי על ארבעים יום ששהה משה בהר סיני לא מוזכר שכר, אבל על ענוה עצומה זו להודות לפני כל בית ישראל שטעה קבל שכר רב.

נחזור לעניין המסר המוסרי שיש ללמד לבחורי דורנו. יש בארצנו תופעה שהבחורים מתעכבים זמן רב מלשאת אשה. לפי הסטטיסטיקה (ממשרד הפנים, שנת 2003) בקבוצות גילאי 20-29 היו 77% בקרב הגברים רווקים, ובקרב הנשים 60%. כולם יודעים שאצל ציבור שומרי מצוות המצב טוב יותר מאשר אצל הציבור הכללי. אבל עדיין יש הרבה מאוד רווקים ורווקות גם גילאי 27-30. מה טעם הדבר? אמנם חלק הוא מוצדק, כי עד שגומרים שירות צבאי ועד שלומדים מקצוע מתקרב הבחור לגיל 24-26. אבל לפי האמת הרבה מן המשתהים סובלים מהגאווה הנ"ל שהם בררנים ומחכים לקבל "הצעה טובה יותר", או מפני שמחפשים "יפה יותר", או "דתית יותר" או בעלת אמצעים כספיים טובים יותר.

בחורים מסכנים הללו אינם יודעים כי ככל שעובר הזמן ההצעות הטובות פחות מצויות, כי הבנות הטובות כבר הספיקו להינשא לאחרים. אפשר שההססנות והפקפוקים של בחורים נעוצים או ברגש נחיתות שחוששים שבת הזוג תכיר את חסרונותיהם או מפני שנכשלים לחשוב "שמגיע להם הצעה טובה יותר". ואינם מכירים בעובדה כי כמו שיש חסרונות ופגמים בבת שמציעים להם, כך גם לאותם בחורים עצמם יש חסרונות ופגמים המתרבים עם הזמן (בין בבחינת היופי האישי ובין בבחינת האופי), ולכן גם הבנות אינן רוצות אותם. ויש עוד בעיה כי מדת הגמישות הנצרכת כדי שכל בן אדם יהיה סובלני ומתון עם בת זוג שלו, גמישות זו הולכת ונעלמת ככל שעובר הזמן. ככל שמתבגר האדם הוא דורש בן זוג יותר דומה לו, ומתקשה יותר למצוא זאת. כמו שהיופי האישי נמצא רק בגיל צעיר יחסית, כך מידת הסובלנות לשמוע דעה נגדית נמצאת יותר אצל צעירים שאינם כל כך בטוחים בעצמם. וככל שמתבסס יותר האדם בחברה או בעסק, כך הוא פחות פתוח לשתף פעולה עם מי ששונה ממנו. ויש בכך "מלכודת" לכל מי שמחכה לשמוע הצעה טובה יותר.

בחורי זמננו חייבים ללמוד מהחטא של נדב ואביהוא: לא ליפול ברשת הגאווה!